

Den Danske
Atlas
Eller
Konge-Riget
Danmark,

Med dets
Naturlige Egenheder, Elementer, Indbyggere, Bæxter,
Dyr og andre Afrodninger, dets gamle Tildragelser og nærværende
Omstændigheder i alle Provinzer, Stæder, Kirker,
Slotte og Herre-Gaarde.

Forestillet ved en udførlig
Lands-Beskrivelse,

saar og oplyst
med dertil forfærdigede Land-Kort over enhver Provins,
samt givet
med Stædernes Prospecter, Grund-Ridser, og andre mærkværdige Aaaber-Stykker.
Efter Høy-Kongelig allernaadigst Befalning,

ved
Erich Pontoppidan,

S. S. Theol. Doctor, Professor og Procancellarius ved Kiøbenhavns Universitet, samt Medlem
af det Kongelige Kiøbenhavnske og Kæiserlige Petersborgske Videnskabs-Societæt

*Res ardua, vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem,
dubiis fidem, omnibus vero naturam. PLINIUS in Præf. Hist. Nat.*

TOMUS II.

Kiøbenhavn, 1764. trykt hos Kongelig Universitets Bogtrykker A. H. Godiche,
boende i Skinder-Gaden, næst ved vor Frue-Latinske Skole.

Den Danske
Atlas
eller Konge-Riget
Dannemark
Lands- Beskrivelse,
ved
Erich Pontoppidan
Tomtus II
Kjøbenhavn 1764
om

Sæbye - Gaards Amt, og Grevskabet Samsøe side 418

Værket er uden billeder - disse er tilføje af forfatteren

418 XIII. Cap. Om Kallundborgs og Sæbneg. Amter ec.

Sæbyegaards-Amt, haver mod Vesten det store Belt, mod Sønden og Østen, Korsør Antvorskov og Ringsted - Amter, og mod Norden det nyeligen beskrevne Kallundborg-Amt, fra hvilket det adskilles ved Tiisøe, men ellers er næsten af selv samme Art og Egenskab, hvad Grunden og Indbyggernes Nærings-Midler angaaer, saa at der om intet i Særdeleshed falder at erindre, undtagen Grevskabet Samsøe, som skal følge ved Enden af disse 2 Amter. Længde er næsten $3\frac{1}{2}$ og Bredden 3 Mile. Sæbyegaards Amt for sig, haver i Hartkorn 5834 Tønder.

Kiøbstæder ere i det Amt slet ingen, men et par Snese Landsbyer, og en Deel frie Herregaarde, samt uprivilligerte. Kirke Sognene henhøre til Løve - Herret, undtagen Skielleberg, som in Ecclesiasticis ligger under Merløse Herret, men ellers under Sæbyegaardes Amt. Navnene ere:

Kirke Sogne.

1. Sæbye. Hallebye, Ogtved, Ullerup, Løgtved, Nørager, Katterup - Gaard, Burup, Frendved, Aaserup, Sæby - gaard, Nøragergaard, Bostruogaard, Myrebierggard, Stridsmølle.
2. Reesløv. Sanderød, Heslebjerg, Taagerup.
3. Hallensløv. Thorup.

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

4. Rudsvedbye. Vedbygaard, Skovhus, Rødhus, Gildehuus
5. 5 Vakkendrup
6. Ørsløv. Kragerupbye, Kragerupgaard, Nyerup, Ødehuus.
7. Solberg. Hammerdrupgaard.
8. Havreberg. Besinge, Krenkerupbye, Mølle
9. Gierløv. Knudstrupbye, Knudstruphuse, Løvebye, Løvegaard.
10. Finderup. Hange, Tiørnlunde, Hersløv, Kallebye.
11. Drøsselberg. Mullerup, Vorstrup, Mølle.
12. Helsing. Vindehelsing, Dalbye, Rørsø.
13. Giørsløv. Aagaard Hovedgaard, Ulstrup, Rye, Aurup.
14. Skiellebjerg i Merløse Herred, Herresrup, Søebierg, Taaderup.

Paa Samsø ligger den Kirke-Sogne, som in Ecclesiastics sortere inder Aarhus Stift.

Herregårdene i Sæbye Amt ere:

Aagard, hvis Bygning er nye og udvidet af nu værende Eyere, haver Anno 1546 tilhørt Kronen, da Kong Christian III. forlenede Gaarden til Vincentz Brockman, fordum Slotsskriver paa Kalundborg , i de sildigere Tider, 1683. Jøden Emanuel Texeira, 1668 Frue Drude Möller. 1703. Capitain Henrich Finke. 1719 Cantzellie - Raad Rasm. Melvin, 1721. Stats - Raad Laur. Bentzon, 1724. Kammer - Junker Jacob Bentzon, 1731. Conferentz Peder Bentzon, 1743 Frue Helena Scavenius, General - Major Scavenii Enke - Frue, 1753. Commerce - Raad Will Hammond. Hovet - Gaardens Taxt er 57 Tønder 7 Skiepper.

Aagaard

Hovedbygningen er et uregelmæssigt anlæg i 3 fløje fra forskellige tider og af forskelligt udseende, samt en udløberfløj. Sydfløjen af bindingsværk er ældst, formentlig fra midten af 1605; hertil er knyttet en sidefløj fra omkring 1810. Den egentlige midtfløj er

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

oprindelig fra 1645, men midt i 1700-tallet ombygget til en smuk rokokobygning, opført i den af Eigtved anvendte lisenstil. Nord derfor en nyere tilbygning fra 1906. Alle fløjene er eet stokværk høje.

Borup, af nogle kaldet Boestrup slet af Bygning, er af 7 nedlagte Bøndergaarde oprettet Anno 1670, ved Justits - Raad Povel Rosenpalm, og sorterer nu under Baroniet Holberg, det adelige Academie i Sorøe tilhørende. Hoved - Gaardens Taxt er 59 Tønder 4 Skiepper 2 Fierdingkar 1 Album.

Gunderved, bygt af Herr Brostrup Albertin, siden tilhørende Stift - Amtmand Geheime - Raad Adeler, nu Monfr. Lars Biörn. Hoved - Gaardens Taxt er 44 Tønder 5 Skiepper 3 Fierdingkar, Skov Skyld 4 Tønder 1 Skieppe 2 Fierdingkar.

Kragerup, en stor og massiv gammeldags Bygning, tilhørde 1328 Matheus Taa, Jens Nielsen 1360, Hartvig Bryske 1382, Henrich Jensøn Ridder 1399, Hr. Folmer Mortensen 1460. Siden er den beboet Anno 1554 af Claus Ulfeld, 1583 af Eggert Udfeld, 1616 af Canzler Christian Friis, som bygde Borhegaarden 1644, dernæst Hans Friis, 1656, Fridric Urne 1658, Owe Juel 1688, Povel Leerskow 1705, Jacob Lerke 1721, Justiz - Raad Andr. Fogh, i hvis Tid Ladegaarden afbrændte 1745, men er vel opbyggt igien, ligesom denne i Oeconomien vel forfarne Land - Mand meget haver forbedret Godset, ved Markenæs fordeelagtigere Indretning og Hegning, Mosernes Giennemskiærelse og Afløb til Fiske - Parker, Teglbæreriets Anleggelse, Bonde - Almuens Anførelse til Havedyrkning, ja til Klædevarer Forarbeidelse, i den af ham, med Kongelig Octroy, oprettede Fabrique. Kragerup haver sin egen Birke - Ret og i Hovet - Gaards Taxt, 49 Tønder 1 Fierdingkar 2 Album, Skov - Skyld 1 Tønde 1 Fierdingkar 1 Album. Et større Skovskifte, som fordum laae til Gaarden, siges Æggert Ulfeld at have tabt ved Spil. Til dets Erindring staaer hans og hans Frues Lisbeth Calles Navn og to slags Spil, udhugne paa et ottekantet Steenbord i et Lyst - Huus.

Kragerup

Ratterup, haver midt i forrige Seculo, tilhørt den af sine mange Eyendomme navnkundige Rentemester Henrich Möller, siden de Bokenhoffer, item Commandant Ellebracht, siden Justice - Raad Kraft i Sorøe og nu dennes Enke - Frue. Hovet - Gaardens Taxt er 50 Tønd. 3 Skiepper 2 Album, Skov - Skyld 5 Tønder 4 Skiepper.

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

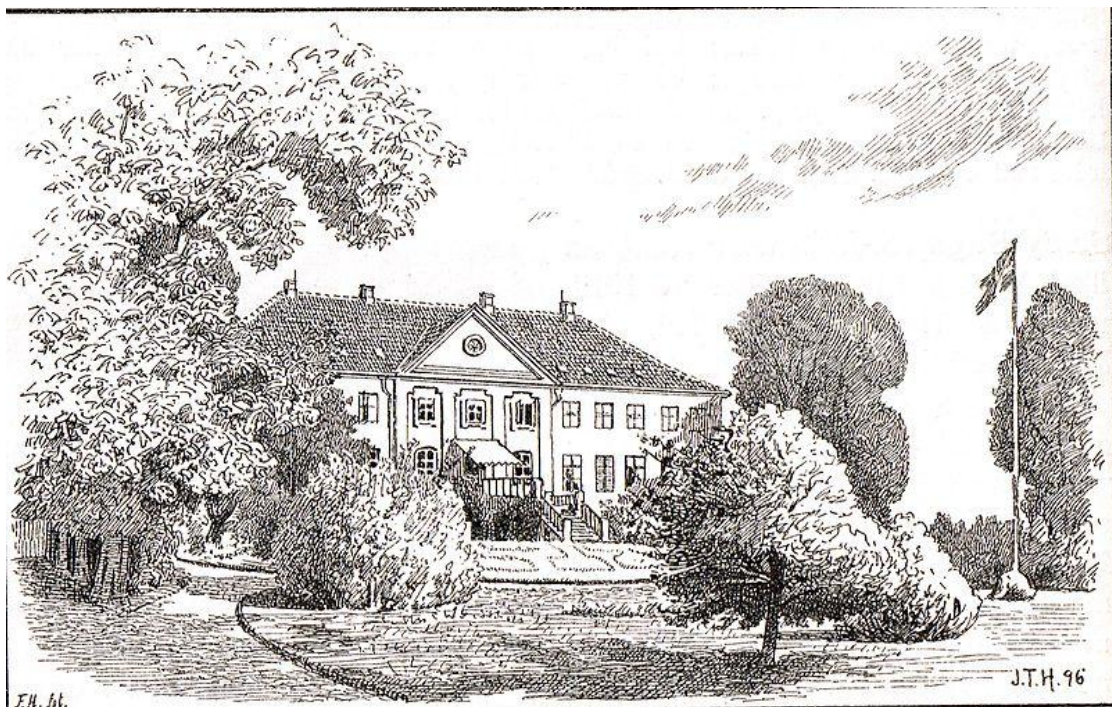
Nøragergaard, hvis Eyere alleene i dette Seculo ere bekiendte af Navn, nemlig Landsdommer Bornemand, Justitz - Raad Hiort, de Bockenhoffer, Joh. Lehn, Peder Ferslów, siden forbemeldte Justice Raad Kraft. Hovet - Gaardens Taxt er 24 Tønder 7 Skiepper 2 Fierdingkar 2 Album.

Sæbye eller Søbeygaard stor og anseelig, skal have sit Navn af den store Tiis - Søe, som den ligger ved, omgiven med Skov, lige som alle egne her omkring ere behagelige. Nogle meene, som vel og er rigtigt, at Amtet, skulle have sit Navn af denne Gaard, ligesom en bestandig Tradition udgiver den for meget gammel, nemlig fra det 12te Seculo, da Esbern Snare, B. Absalons Broder, skal have byggt den tillige med Kallundborg. 1558 har Kong Christian III. forleenet Landsdommer Henr. Arenfeld denne Gaard, som da var Kronen tilhørende.

I forrige Seculi Begyndelse tilhørde Sæbygaard, 1630 Mogens Pachs og 1648, de Giöers Familie.

(Anno 1607 maa Sæbygaard have tilhørt de Vestenyers Slægt, thi N. Slange siger i Kong Christian IV. Levnet, at den sidste Mand deraf, med hvilken Vaabnet blev nedlagt, døde der i bemeldte Aar. Dog erindres at fleere Gaarde her til Lands, bære amme Navn: særdeles een i Aarhus Stift, hvor de Vestenier ogsaa have boet. A. Hvitfeld siger P. I. p. 170 at Esbern Snare døde paa Sæbygaard, hvilket er det Siælandske, som han selv havde bygget, og at hans døds Aar var 1202. En uvis Tradition der i Egnen, siger han faldt ned af en Trappe og brød sin Hals i tu.)

Paa en Kamin staaer R. C. 4. P. neden under C. Giöe. Derhos K. Lange og de betydelige Ord Ignis og Aula. Vil maaskee derhos have forstaaet det Ord Vitanda. I de tidligere Tider have Gaardens Eyere været oft bemeldte Henr. Möller, Henr. Finke. Geheime - Raad Fridr. Adler, hans Datters Mand Conferentz - Raad Laur. Bentzon, som opførte den nu bærende skønne Bygning, siden hans Søn Niels Bentzon, nu Frue Grevinden af Levetzou, Hoveret - Gaardens Taxt er 77 Tønder 1 Skieppe 3 Fierdingkar 1 Album, Skovskyld 8 Tønder 2 Skiepper 2 Fierdingkar.

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

Vedbyegaard. En stor og massiv gammel Herregaard, med graver og Vindebroe, hvilket sidste ikke allevegne anføres, men ved de fleeste gamle Herregaarde maa forstaaes; thi man bygde dem som Fæstninger for et hastigt Overfald. De gamle Eyere vare: Jacob Beggere Ridder 1364, Jørgen Rud 1429, hans Søn Hr. Michel Rud 1452 Jørgen Rud, dennes Søn Knud Rud 1544, hvis Descendenter eyede den en Tid lang, hvorfor den kaldtes ogsaa Rudvedbye, Jörgen Grubbe giftet med Lene Rud, eyede den 1643. Siden Sivert Grubbe, Staldmester Fridrich Lützou, Fridrich v. Barner, Jægermester Carl Fridrich v. Barnevitz, nu Stiftamtmand Hartw. Joh. Barner, som meget haver forbedret og ziret Bygningen. Ved Gaarden er en liden Dyre - Have, saa og et Stutterie. I Skoven sees et Kors, oprettet til Afmindelse om en Jomfrue af Gaarden, som skal være ihieldslagen og af Morderen nedgraven, da hendes liden Hund, som løb hjem, gjorde Anviisning paa Stedet, hvor Jomfruens legeme fandtes. I den Egen ere adskillige gode Kildevæld, særdeles eet ved Navn Æsters Kilde, hvis vand menes at være med det allerbedste her i Landet. Hovet - Gaardens Taxt er 54 Tønder 7 Skiepper 2 Fierdingkar 1 Album, Skov - Skyld 15 Tønder 5 Skiepper 1 Fierdingkar 1 Album.

Vedbyegaard 1865

Af Lehns - Mændene over Sæbyegaards Lehn, som fordum var adskilt fra det Kallundborgske, visdes følgende.

1. Knud Rud 1524
2. Knud Gyldenstjerne til hvilken Amtet var pansat.
3. Niels Lykke 1528
4. Peder Bilde 1571
5. Hake Ulfstand 1588
6. Mogens Göie 1605

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

7. Jörgen Brahe
8. Wentzel Rothkirke 1635
9. Christoffer Göie 1648

Kort scannet fra Danske Atlas

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

Samsøe, eller efter daglig Udtale Sams, som af nogle kaldes Samus Baltica og settes i Ligning med det græske Samus i Archipelago, haver Petr. Jon. Resenius forestillet i en særdeles Tractat, Descriptio Samsoæ. 1675 med tilføyet Landkort og flere Tegninger, henhørende til Alderdommens Oplysning, af hvilken i Peder Syvs Kæmpe, Viiser og andensteds, forekomme en Deel fabelagtige, maaskee ogsaa nogle sande Fodspoer, da saa meget synes rimeligt, at i Hedenske Tider, have mange Søe - Røvere fundet Samsøe beqvem til at øve de Helte - Gierninger, som den gang vare paa Moden, efterdi Landets Længde midt imellem det store og lille Belt, fandtes særdeles beqvem dertil, hvorfor endnu sees Tegn til adskillige Høfdings - Borge eller faste Slotte. Den Islandske Orvarods - Saga er en egen særdeles Historie, skreven om en Kiempe eller Helt ved Navn Orvarod, som skal have boet her, og med et træ, som han af Skoven havde hentet, for at bruge det til en Skibs - Køhl, paa engang ihjelslagen ikke mindre end tolv andre Kiemper, som alle vare Kong Frodes Daatters, ved Navn Osue, hendes Sønner, hvor om Saxo ogsaa melder pag. 93 edit. Stephan og den lærde Joh. Svaning. Junior, som her paa Landet var Provst, i hans Chronolog. Dan. p 46.

Med mere Vished kand dette henføres til Landets Antiquitæter, at Kong Waldemar I. var her engang for at holde Jagt, Hans Søn Kong Knud VI. for at holde Herredag, og Waldem. II ligeledes her holdt Herredag, paa hvilken hans Søn Waldem., som døde i Ungdommen, blev anno 1215. udvalgt til Konge i Faderens Sted. Samsøe var ellers blant det Gods, som Kong Erich Mendede 1307. gav sin Broder Christoffer og denne siden indrømmede Knud Pors, under Navn af et Hertugdømme, skiønt Kong Waldemar III. tog det tilbage. Imidlertid hensigter Th. Kingo hertil, naar han kalder Samsøe et gammelt Fyrste - Sæde. Anno 1449 blev Samsøe beskikket til Underholdning for Dronning Dorothea Christ. I Gemalinde. Den Stund Kong Christian II saasom en Fange, beboede Kallundborg Slot, var Samsøe blant det Gods som henlagdes til hans Underholdning. Landet ligger paa 55 Grader 40 Minuter Latit., hart ad lige nær ved Røsnes i Siælæland og Hellenes i Jylland, nemlig paa 3 Mile, men fra Hindsholmen i Fyen er det 4 Mile længere i Nord. Jurisdictionen er adskillig, saa at Øen i geistlige Sager sorterer under Aarhuus Bispedom, men eller under Kallundborgs Amt i Siælæland. Hans Lindenou kaldet den unge, var den sidste, som havde Landet i Forledning paa Livstid, og Kong Christian V. gjorde deraf et arveligt Lehn, forærende det til Pet. Griffenfeld, som ogsaa blev ophøyet til Grevelig Værdighed. Da denne store Mands bekiendte Fald 1676, drog hans Godsdes Confiscation efter sig, blev Samsøe som et Grevskab foræret til Grevinde Sophia Amalia Moth, hvis Descendenter, Greverne af Danneskiold Samsøe, siden have eyet, skiønt sielden beboet det, længere end paa nogle Ugers Tid, efterdi her ikke er nogen Kiøbsted og allene et Par Herre - Sæder af maadelig Bygning, men god Avling, nemlig Søllemark, som fordem haver været en Ladegaard til det gamle Slot Visborg i Kolbyesogn, og Visgaard i Onsbergsogn, nu kaldet nye Visborg i Koldbyesogn, og Visgaard i Onsbergsogn, nu kaldet nye Visborg.

Dette var i gamle Dage Provstegaarden, men blev 1676 giort til en Herregaard. Af det i Kiæmpe - Bisperne berømte Brattingsborg, som laae i Trandberg - Sogn, saa og Visborg, ere vel nogle Voldsteder, men intet meere tilovers. Det Brattingsborg, som 1288 i Marsk Stiigs Oprør, blev forstyrret, skal have haft tredobbelt Muer og Graver. Ved det Aar 1370. nævner Hvidtfeldt Henrich von der Osten som var Kongelig Lehns - Mand paa Visborg. Paa Hiortholmen ved Langøre Havn, var og et Slot eller Herre - Sæde, ved Navn Hiortholm.

Landets Længde er lit over 3 Mile, men dets Brede meget ulige, formedelst tvende Havbugter baade paa den østre og vestre Side, som adskilles ved en ganske smal Strimmel Jord, hvilken foreener begge Enderne. Det indeholder følgende 5 Kirkesogne med tilhørende Byer.

1. Bedser. Alstrup, Østerbye, Langemark, Taarup, Agerup.

2. Onsberg. Toftebjerg, Helsinggaard, Stavnsgaarde, Vaadstrup, Tanderup, Bispegaarde. (I Onsberg Kirke henger et forgyldt Crucifix, hvor under sees et liggende Fruentimmer, med de hos tegnede Ord: Mit Glas er udrunden, Anno 1596. En hosføyet Opskrift giver tilkiende, at dette Liig, med Crucifix paabundet, kom flydende hertil Landet, i ovenbemeldte Aar og skulle først have været begravet i Kolbye Kirke, men Hestene ville ey afsted, førend man vendte dem mod Onsberg)
3. Koldbye. Haarmark, Permelille, Krogsgaard.
4. Trandberg. Brattingsborg Herregaard, Ørrebye, Brundbye.

(Tilføjet tekst:

Det forgyldte krucifiks

Det fornemste stykke kirkekunst, Samsø ejer, er et 27 cm højt, forgyldt metalkrucifiks fra omkring år 1200. Originalen findes nu i Nationalmuseet, mens en kopi er ophængt i Onsbjerg Kirke på den nordre side af alteret.

Korset er ophængt på en tavle med følgende inskription, der gengiver et sogn, knyttet til dette originale og særprægede krucifiks:

"Dette forgyldte krucifiks var bundet på et dødt menneske og kom flydende her til land ved Ilse Made i Tranbjøru (Tranebjerg) sogn, der de ville age det til kirkegården, kunne 4 heste ikke drage det, ikke kunne de heller fange samme lig til Kalbø (Kolby) kirke. Mens der de vende vognen ens til denne Onsberu (Onsbjerg) kirkegård drog to heste det lettelig, og blev begravet ved den her øster gavt af kirken. Og haver denne kirke sit navn af samme forgyldt kors og kaldes på denne dag Hellig Kors Kirke. Anno 1596.")

5. Nordbye. Maarup. Tilforn skal og heri Sognet have været tre Landsbyer ved Navn Søebye, Glistrup og Kongesbøl, som Lybekkerne siges at have afbrændt, formodentlig i Grevens Feide 1535. Omkring ved Landet og i de forbemeldte Fiorde eller Havbugter, som kaldes Stavnfiord og Sælvig, ligge mange smaae Øer eller Holme som bære got Græs og bruges til Fædrift, da destomeere Agerland kand tages under Ploven. Navnene ere Ryeholm, som gjør en god Havn og undertiden tiener til en Gammel Plads for mange

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

Skibe, Oeyerøe, Lindholm, Hiortholm, Borlskal, Vaanekal, Hønsepullene, Skiærreholm, Sundsholm, Eegholm, Gammelholm, Sefselholm, Æskeholm.

Kiøbsteder findes ikke paa Samsøe, men den bedste og største Bondebye som kand kaldes en Flek, er Nordbye paa Landets nordre Ende. Den haver 60 Gaarde og 59 Huse. Saavel dens, som alle andre Byers Beboere, paa dette Land, er et nærsom og velhavende Folk. De holde meget af deres Land, bygge og pryde deres Huse frem for andre Bønder, adskille sig og nogenledes i deres Klædedragt, hvilke hos Qvindekjønnet, næsten ligner Amagernes, da Mandfolkene klæde sig efter Søefolks Maade. De ere Selveyere, og man seer paa dem og nogle flere Bønder, hvad Mod og Lyst det giver Bonden til Stræbsomhed, at han mod sin fastsatte Pligts Efterlevelse, dependerer af sig selv allene. Soldaterne holdes her ikke, men indrullede Søefolk til Kongens Tieneste. Paa den Penisul Langøre i Nordbye - Sogn, er tit Havnens Beskyttelse, en Skandse, som i sidste Krig, var besat med 30 Mand og en Constabel.

Af vilde og tamme Dyr, ere her de samme, som andensteds i disse Lande, saa og af Fisk. De sidste tage stor Skade af Sælhundene, hvilke have givet Sælsfjorden Navn og burde, som Strandfiskeriets største Fiender, ødelegges med større Flid, ja ved foresatte Præmier paa et vist Tal. Imidlertid tages deraf Sælhundene god Tran. Da det store og lille Belt foreener sine Vande ved Samsøe, saa har Fisken sin Træk her forbi, baade til og fra Øster - Søen. Steenbider og Horn - giver pleye, foruden anden Fisk, at falde heri Mængde, saa og et slags Flynder, som tørres og i Feedhed, ligne de saa kaldte Rigste Bytter. Af Fugle falder her foruden Svaner og Vildgæs, en mængde af Duer som sælges i Aahuus og andensteds.

Grunden paa Samsøe er vel ved Søekanten noget sandagtig, men andensteds meget feed og frugtbar, hvilket sluttes deraf, at aarligen nogle Tusinde Tænder Kornvare, særdeles de berømte Samsøe - Ærter, udføres derfra, endskiønt Hartkornet er efter Matriklen ikkun 382 Tønder. Indbyggeres Tal er imellem 4 og 5000, hvilke beboe 300 Bøndergaarde og 450 Huse. Af Kong Christian III. samt følgende Konger, have disse Bønder nogle Privilegia, som meest sigte derhen, at de skiønt Bønder, maa selv udføre deres Vare, hvorhen de ville. De ere, som sagt, næsten alle velhavende, ja til deels rige Folk, nærende sig ikke allene af Agerdyrkning, men ogsaa af Søefart med Deres smaa skibe, som i Kyholms Sund, Selvig og flere Steder, finde gode Havn.

Tørve-Mosen giver den meste Brændsel, da af Skov ved Brattingsborg og et Par andre Steder, er kuns lidet, dog deri en Dyrehave, og Træerne Eeg og Bøg. Eng-Bunden svarer ikke til den skiønne Ager-Jord, hvilken Bønderne agte alt for kostbar til Høe og Creatures Græsning, thi hos dem, saasom ret exemplariske Bønder, tages alting nøye med, og man spilder ikke saa megen Jord, som en Vogn kunde vendes paa. Men til deres Creatureres Græsning, benytte de sig af de mange forbemeldte smaa Øer eller Holme. Dog findes der ogsaa nu omstunder, endeel Enge og Tørve-Moser af det Slags, som fordum kiendelig have haft aabne Vande, og ere udtørrede, hvorfor heller ingen Vandmøller ere nu paa de Steder, hvor man seer deres gamle Dæmninger og veed Møllernes Navn af Sandsagn, men ikke videre. Paa et Forbiereg i Kolbye - Sogn, som er eet af Landets høyeste Steder, sees nogle Rudera af det gamle Slot Vesborg, hvis Voldsted tillige med Banken bortskylles af Havets - Bølger. Disse forøge Landet paa nogle Steder, naar de paa andre formindske det.

(Overfor kirken køres mod Vesborg og gennem den lange by-gade med de mange bindingsværkshuse. De store åbne marker vidner om, at vi nu befinder os på godset Brattingsborgs jorder. Fra P-pladsen ved Vesborg Fyr (ses til venstre) kan det anbefales (hvis man er godt gående) at gå ad stien ned mod stranden

Det Danske Atlas ved Erich Pontoppidan 1764 fra side 418

og herfra fortsætte rundt om de banker, hvor middelalderborgen Wisborg engang lå. Størstedelen af slotsbanken er dog forsvundet i havet ved gentagne skred.

Mellem jul og nytår 1875 faldt den sidste rest af borgtårnet, men endnu anes murrester og borgens inderste vold i lerskrænten.)

For at gratulere Grev Griffenfeld, som Landets Eyer, haver Vitus Beringius gjort følgende Epigramma, der i det mindste er Poetisk nok.

Mitte tuas, Nereu, jaclare per æqvora terras,
Qvasmedio streperis gurgite cintus aqvis.
Seu Lemnum Naxonve voles, patriamqve Thoantid
Saxave, piscosis Astypalæa vadis.
Sive Solum natale deis, natale deabus,
Ei tota Ægeo littora sparsa mari.
Griffenseldiacus superemindet omnia Pontus,
Atqve Samos domino facta beata suo.
Hic vera est Delos, hic veri Regia Ohoebi,
Cui totum cedit creta vel ipsa Jovem.

I danske Vers haver Doct. Thomas Kingo ogsaa besunget Samsøes Herligheder. Saaledes kand et Land undertiden af sin Herre, men undertiden Herres af sit Land, blive navnkundig.

En halv Miil fra Samsøe mod Vesten, ligger Tuun eller Tunø, hvilken Kong Waldemar II. Anno 1216. skiødede til Aarhuus Dom - Kirke, hvilken ogsaa af den stærke Eege - Skov, der forud fandtes paa Landet, men nu er ødelagt, havde god Fordeel. Den er liden og bestaaer ikkun af eet Kirke - Sogn, hvis Præst sorterer under Bedser - Provstie paa Samsøe, hvor Sogne - Præsten altid er Provst. Næst Agerdyrkning, nære Bønderne sig af Fiskerie, som baade her og ved Samsøe er meget got, men bruges ikke saa fuldkommelig, som man maatte ønske.

Endnu sortere under det Kallundborgske, tvende Øer navnlig Reesøe og Muusholm. Denne sidste er kuns en Udholm paa 40 Høveders Græsning, hvor mangfoldige Strand - Fugle have deres Tilhold og legge en Mængde af Eg, som ikke forsmaaes af Bønderne paa Reersøe. Disse sidste ere ikke mange, med deres Tilstand temmelig god. De beboe 16 Gaarde og ligesaa mange Huse. Af Dronning Margareta, som de siges engang at have frelst af Havs - Nød, have de faaet disse Privilagier og Friheder, hvilke skiønt temmelig gamle, gjøre dem endnu god Tieneste og holdes ubrydelige. Originalen siges at være forvaret i det Kongelige Canzellie, hvorom jeg dog meget tvivler.